

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

CUBLEȘAN, CONSTANTIN

**Dumitru Radu Popescu în labirintul mitologiei
contemporane** / Constantin Cubleșan. - Deva : Editura
Emia, 2025

Conține bibliografie

ISBN 978-973-753-611-2

821.135.1.09

Coperta: Sebastian-Codruț Făgăraș

Coperta 1: DUMITRU RADU POPESCU la Festivalul
Internațional de Poezie, EMIA, DEVA.

Coperta 4: CONSTANTIN CUBLEȘAN și DUMITRU
RADU POPESCU la Festivalul Internațional de
Poezie, EMIA, DEVA Fotografii de: REMUS SUCIU

Tehnoredactatea: Editura ȘCOALA ARDELEANĂ,
este pusă la dispoziție de autor.

Copyright: Editura Emia, Deva,
Strada Mareșal Averescu/1

Edituraemia@emia.ro; office@emia.ro

www emia.ro

CONSTANTIN CUBLEȘAN

DUMITRU RADU POPESCU

**ÎN LABIRINTUL
MITOLOGIEI
CONTEMPORANE**

Editura EMIA

FALCA LUI CAIN (roman), 2001
 SIMONETTA BERLUSCONI - CĂLUGĂRUL FILIPPO LIPPI ȘI
 CĂLUGĂRIȚA LUCREZIA BUTI (roman), 2001, ed. definitivă 2012
 ÎNTOARCEREA TATĂLUI RISIPITOR (roman), 2009
 OPERE, Vol. I (proza scurtă), 2010
 DUIOS ANASTASIA TRECEA, LEUL ALBASTRU, GRĂDINILE
 FERICIȚILOR (nuvele), 2011

PUBLICISTICĂ

VIRGULE (articole), 1978
 GALAXIA GRAMA (eseuri), 1984
 DUDUL LUI SHAKESPEARE (eseuri), 2000
 ACTORI LA CURTEA PRINȚULUI HAMLET (eseuri), 2001
 PUȘCA LUI CARAGIALE (eseuri), 2002
 SCRISORI DESCHISE (eseuri), 2013

Cuprins

LUMEA CA LABIRINT / 5

EXCURS SENTIMENTAL / 11

O CUPĂ...
 (Scriitorul la 75 de ani) / 13
 UN ALT REGE LEAR / 17

PROZATORUL / 19

NOVELISTUL / 21

BIOGRAFIILE EROILOR FĂRĂ TRECUT
 (Opere vol. I: *Mări sub pustiuri*) / 21
 CONSTRUCȚIA METAFORICĂ
 (Leul albastru) / 32
 MOARTEA CA UN DOR DE VIAȚĂ
 (Dor) / 45
 SCENARIUL PICARESC
 (Prea mic pentru un război atât de mare) / 50
 RITUALUL SACRALITĂȚII COTIDIENE
 (Ploaia albă) / 55
 REALITATEA ÎN HALOU DE BALADĂ
 (Duios Anastasia trecea) / 60
 ÎN AMBIANȚA DEZUMANIZANTĂ A RĂZBOIULUI
 (Cei doi din dreptul Tebei) / 68

ROMANCIERUL / 72

DESPRE COLECTIVIZARE, ALTFEL
 (Zilele săptămânii) / 72
 ROMANUL DE COTITURĂ
 (Vara oltenilor) / 78

ÎN LABIRINTUL MITOLOGIEI CONTEMPORANE

(„F”) / 82

TRAGEDIA DESTINELOR MACULATE ISTORIC

(*Vânătoarea regală*) / 89

FARSA ATEISTĂ

(*O bere pentru calul meu*) / 94

PERSIFLANT ȘI GROTESC

(*Ploile de dincolo de vreme*) / 100

CONDIȚIA EROULUI PROVIDENȚIAL

(*Împăratul norilor*) / 108

DIPTICUL „TIRON B.” / 115

ÎN CULISELE ISTORIEI

(*Iepurele schiop*) / 115

CUM MOR EROII

(*Podul de gheață*) / 123

ALTE ROMANE / 128

LUMEA BULVERSATĂ A RĂZBOIULUI

(*Orașul îngerilor*) / 128

VISUL ȘI ADEVĂRUL REALITĂȚII

(*Dumnezeu în bucătărie*) / 133

ROMANUL CA MOZAIC NUVELISTIC

(*Truman Capote și Nicolae Țic*) / 140

SPECTACOLUL POSTMODERNIST

(*Paolo și Francisca și al treisprezecelea apostol*) / 147

FARSA BURLESCĂ

(*Săptămâna de miere*) / 154

LIBERTATEA ÎN ZODIA PORCILOR

(*Falca lui Cain*) / 160

O FRESCĂ A DERIZORIULUI

(*Întoarcerea tatălui risipitor*) / 166

CĂLUGĂRUL FILIPPO ȘI CĂLUGĂRIȚA LUCREZIA

(*Simonetta Berlusconi*) / 173

PUBLICISTUL / 179

ESEUL CONFESIV

(*Virgule*) / 181

„UN AUTOR E SUMA CĂRȚILOR SALE”

(*Galaxia Grama*) / 188

O LECTURĂ CONOTATIVĂ

(*Complexul Ofeliei*) / 194

ESEIST. POLEMIST. MEMORIALIST

(*Dudul lui Shakespeare*) / 199

„UITAREA ESTE CHIAR MOARTEA”

(*Actori la curtea prințului Hamlet*) / 207

VERBUL AGRESIV

(*Pușca lui Caragiale*) / 214

LITERATURA CA REALITATE

(*Scrisori deschise*) / 220

D.R. POPESCU – CONFESIUNI ȘI POLEMICI

(*În dialog cu Pușca Roth*) / 226

ADDENDA / 233

INTERPRETĂRI CRITICE / 235

POETICA NARAȚIUNII

(*Mirela Roznoveanu*) / 235

VOCAȚIA HOTĂRÂTOARE – ROMANUL

(*Valentin Tașcu*) / 243

IEȘIREA DIN LABIRINT

(*Marian Popescu*) / 250

PRECURSOR, CONTEMPORAN, DESCHIZĂTOR

DE DRUMURI

(*Andreea Vlădescu Lupu*) / 254

CIRCUL LUMII

(*Sorin Crișan*) / 261

GENERAȚIA '60 ȘI D.R. POPESCU

(*Cornel Ungureanu*) / 264

BIBLIOGRAFIE / 271

O CUPĂ...

Nu-mi vine să cred că au trecut atâția ani de când l-am cunoscut pe D.R. Popescu – un băiat tânăr și suplu pe atunci, cu alură de sportiv de performanță, student la medicină în Clujul anilor '50, care începuse să publice în revista *Steaua*, schițe și povestiri, nuvele, pe care le citeam cu sufletul la gură, cu mândria de a fi prieten cu autorul lor, de parcă le-aș fi scris eu însumi. Nu știu exact ziua când l-am întâlnit pentru prima dată, dar trebuie să fi fost una din serile acelea extraordinare când, frecventând cenaclul Filialei din Cluj a Uniunii Scriitorilor, patronat de A.E. Baconsky; începusem să-mi fac prieteni printre tinerii scriitori ai urbei universitare. Pășisem deja pe treptele marii clădiri a Universității, la Filologie, unde foarte curând ne-am identificat, în anul întâi, câțiva condeieri – nu-mi place cuvântul, dar aici mi se pare potrivit pentru că încă abia ne exersam condeiele scriind poezii, proză și recenzii, cu care băteam la poarta singurei reviste de literatură, la ora aceea, în limba română, din capitala Transilvaniei. El, **D.R.**, abandonase între timp medicina și intrase în redacția *Stelei*, unde îl vizitam adesea căci prietenia lui îmi deschisese oarecum porțile colaborării în paginile acelei publicații aristocratice, unică în felul ei, socotindu-mă tânăr critic în devenire. Se formase în jurul lui D.R. Popescu un cerc de prieteni, mai ales studenți, care scriam literatură, cum ne pricepeam, înfocați susținători ai echipei de fotbal „Știința”, sub faima căreia încingeam săptămânal niște teribile meciuri, de amatori, firește, în Parcul „Babeș”, meciuri care se terminau de regulă cu lungi discuții literare, fie la frumoasa terasă a cârciumii (nu i-aș zice restaurant) de pe insula din Parcul Orașului, fie în *tenebrele* subsolului unui bloc, de pe o stradă lăturalnică, nu departe însă de centru,

unde stăteau în gazdă studenți de pe la te miri ce facultăți, și căreia i se zicea, firește, *Boema*. Dar mai des frecventam odaia, absolut pitorească, de la Margit-neni, dintr-o casă aproape dărăpănată din spatele Teatrului Național (Astăzi întregul cvartal e doar poveste, căci a fost dărâmat, altfel ar fi trebuit, poate, ca municipalitatea să pună o plăcuță comemorativă pe fațada clădii), unde locuiau, tot într-o atmosferă boemă, Mircea Braga, Marcel Mureșeanu și Corneliu Rădulescu, aspiranți și ei la glorie literară. Acolo am petrecut o noapte de pomină, în martie 1959, după ce colindasem în prealabil prin mai multe locante, în euforia unui eveniment editorial unic: lui **D.R.** îi apăruse primul volum de *schite și povestiri*, cum scrie pe foaia de titlu, **Fuga**, pe care l-am udat din belșug cu ce ne puteam permite pe-atunci, de data aceea însă neavând restricții la pungă, jucând șeptici și poker (pe chibrituri), pentru ca în zori să ne târâm, ținându-ne destul de bine pe picioare, până la mine acasă (stăteam, cu părinții, într-un apartament compus dintr-o cameră și bucătărie, într-o curte ce semăna foarte bine cu cele din filmele italiene neorealiste), ca să și mâncăm ceva. Ai mei plecaseră deja la serviciu, așa că am cumpărat un litru de lapte pe care l-am fiert în grabă, în timp ce mâncam cam tot ce se putuse găsi prin cămară. Atunci și acolo, prozatorul (clasic deja pentru noi) mi-a scris, pe volumul ce mi-l dăruise, următoarea dedicație: „Cunoscutului poet și critic în viață!, C.C. În amintirea prânzului de gală, compus din miere, brăgisme, râgâituri* – după noaptea de șeptici. Amiciția clasicului în viață, DRPopescu, Cluj, 12 Mărțișoruri 1959. * lapte de bivolv, * afumat, laptele, nu bivolvul”. Ce fericiți eram cu toții pe atunci! Și aveam de ce. Eram tineri, citeam pe rupele literatură, scriam, publicam cât puteam și pe unde puteam (Ne făcusem la un moment dat un obicei frumos: când unul dintre noi primea un onorariu, de pe la **Tribuna** sau **Steaua**, ne duceam la Restaurantul „Someșul”, unde cânta la vioară vestitul, pe atunci, Vadás – urmărit,

nesmintit, de la o masă dintr-un colț, de soția sa, care descindea, se spunea, dintr-o familie de grofi unguri scăpătați – și ne dădeam mari, mâncând câte un șnițel vienez, bând coniac și vin, totul dintr-un onorariu, nu prea mare, dar care ne ajungea cu prisosință. Unde se mai dau acum asemenea onorarii?!). **D.R.** era, se-nțelege, liderul nostru absolut, care știa să fie prieten fără farafastăcuri, în ciuda faptului că se scria despre el în toate publicațiile literare din țară... Casa Municipală de cultură organiza întâlniri cu cititorii, iar noi, în cap de listă – cum altfel?! – cu **D.R.**, eram printre cei preferați. Se tipăreau afișe ce anunțau evenimentul, afișe care se lipeau pe stâlpii din centrul orașului și publicul venea. **D.R.** citea proză, Marcel poezii, eu traduceri din lirica rusă și sovietică, Mircea Barga era responsabil cu partea teoretică, ceilalți – fiecare după măsura lor... Cine se gândea atunci că vom ajunge să retrăim totul din amintiri, la o vârstă care atunci ni se părea matusalemică?! Și iată, vârsta aceea a venit... **D.R.** a umplut câteva rafturi bune de bibliotecă cu volumele pe care le-a scris – romane, nuvele, teatru, publicistică, poezii –, o operă masivă și durabilă peste care n-ai cum trece, degeaba unii din ciracii pe care i-a oploșit pe la revistele pe care le-a condus între timp strâmbă din nas. Avea acest bun (nebun) obicei să stimuleze tinerii ce i se păreau talentați (unii chiar erau) și de viitor (unii l-au și avut), punând câte o vorbă bună ici și colo întru promovarea lor. Știu o duzină (cel puțin) de tineri regizori care i-au montat piesele pe diferitele scene din țară, mai bine sau mai rău, cum s-au priceput, dar care, în urma bunăvoinței acestui inegalabil în generozitate om, obțineau premii și erau promovați pe la alte teatre, cu alte montări la care până atunci nu visaseră. Sunt curios câți dintre ei își aduc acum aminte că **D.R.** împlinește o vârstă, pentru a-i trimite o felicitare. O simplă felicitare?!... Nici cu actorii distribuiți în roluri importante din piesele lui nu era mai puțin galant și cei mai mulți dintre aceștia, după

revoluție (sau ce-o fi fost), l-au ocolit, ca să nu spun că l-au uitat. Oare de ce există atâta ingraturitudine pe lumea asta? Nu mai vorbesc de scriitorii sau de oamenii de cultură pe care i-a promovat în pagini de reviste, făcându-le astfel o platformă publică de care nu s-au sfiit să beneficieze, fără a aminti vreodată numele binefăcătorului lor. Dar, nu despre aceștia vreau să scriu. Nu pe aceștia vreau să-i omagiez (nici nu merită!), ci pe acela care a creat la Cluj o adevărată școală de creație: D.R. Popescu.... Pe vremea când era un ferment al vieții literare și culturale clujene, determinase Naționalul Clujean să monteze în fiecare an câte o piesă a unui autor dramatic din localitate. În acei ani s-au ridicat din Cluj câțiva tineri dramaturgi pe care critica de specialitate i-a elogiat aproape fără rezerve. Unde sunt aceștia, acum, ca să bată la poarta magistrului cu un buchet de flori în mână?!... Dar, iată, mă lamentez (mă enervez) acum când constat că lângă **D.R.** au rămas tot prietenii cei vechi, adevărați. Mercenarii s-au dus în treburile lor, angajându-se sub scuturi azi europene. Foarte bine, dar de ce să nu-i trimiți o ilustrată, la zi aniversară, binefăcătorului tău din anii de începuturi? Numai că **D.R.** nu are nevoie (nu spun că nu i-ar cădea bine) de asemenea gratulări. E un om puternic și azi, cum a fost în totdeauna. Un om care nu s-a îndoit după bătăile vântului nici chiar atunci când a fost obligat să o facă. Cu stânga accepta compromisul, cu dreapta îl dregea. Câți dintre scriitorii mai vor să-și amintească această strategie pe care președintele Uniunii a practicat-o ani de zile?! Dar, iarăși zic: **D.R.** nu are nevoie de gudureala ingraților... A ajuns la o vârstă la care Sadoveanu avea prin școli și prin locurile publice ridicate busturi și statui (le și merita, nu-i vorba). **D.R.** nu are. Dar are opera de dimensiuni sadoveniene, cu siguranță. Și-a ridicat singur monumentul (*Exegi monumentum, ziceau latinii*), durabil în timp, în biblioteci și în conștiințele curate. Acest fapt îl onorează și-i onorează pe toți cei care se bucură că sunt contemporani cu el.

UN ALT REGE LEAR

În urmă cu vreo două veri, am petrecut câteva zile, în cadrul unui festival literar la Deva, alături de **D.R.**, așa cum nu se mai întâmplase de mult timp, de pe vremea când eram împreună pe baricadele revuisticii clujene și plecam amândoi, răspunzând diverselor chemări culturale: la Timișoara, la aniversarea Teatrului Național; la Reșița, într-o suită de întâlniri cu cititorii; la Brașov, pentru premiera piesei **Cezar, măscăriciul piraților**; la Baia Mare, în lecturi literare etc., etc. De data aceasta, dotat cu un aparat foto, din cele pentru analfabeți în materie (nu trebuie să știi nimic despre intensitatea luminii, timp de expunere, diafragmă, doar să știi să privești prin ferestruica în care se încadrează ceea ce vrei să immortalizezi pe peliculă și să apeși pe buton), i-am făcut poze, în diverse ipostaze, cu gândul să realizez astfel un album pe care să i-l ofer cândva, la o mare ocazie. Și, iată, ocazia s-a ivit acum, la împlinirea unei vârste la care pe vremuri nici nu gândeam. Am luat la rând pozele, portretele pe care i le făcusem, și privindu-l pe acest uriaș în preajma căruia m-am simțit în totdeauna foarte bine, m-am cutremurat: privirea lui, zâmbetul, atitudinea, totul îmi arăta un alt om, pe care îl descopeream abia din aceste imagini. Un om trist, oarecum resemnat, un om înțelept, un om frământat în adâncurile sale intime, și totuși un om robust, un om al atitudinii ferme, un om al dăruirii generoase vieții, muncii, prieteniei... Portretul său, cu trăsături tragice și totuși împăcate, afirmând siguranță de sine și tărie de caracter, m-a trimis dintr-odată cu gândul la imaginea, la chipul unui mare erou shakespearian: Regele Lear. Destinul îi apropie teribil pe cei doi – personaje zbuciumate în timpuri zbuciumate.

La sfârșitul lui decembrie '89, când **D.R.** părăsea jilțul prezidențial al Uniunii Scriitorilor, începea, fără îndoială, marea

experiență de viață a unui veritabil Rege Lear. Singur – prea puțini însoțitori îi călcau alături, oarecum ezitanți, nu pentru că s-ar fi îndoit de necesitatea calvarului, ci pentru că nimeni, atunci, nu putea ști cât va dura acesta – și-a asumat condiția intrării în dizgrația procopsiților istoriei și s-a cufundat în freamățul tumultuos al lumii despre care scrisese și pe care acum voia, trebuia s-o înțeleagă altfel, în adevărul ei de acum. S-a depărtat trist, purtând pe cap coroana și pe umeri hlamida regală, prefăcându-se a nu auzi în urmă-i hohotele impertinente ale lingușitorilor de odinioară, pe care îi oploșise în funcții, îi rânduise prin comitete, le organizase voiaje în străinătate, le înlesnise accesul la vistierie, impunându-le public numele, și care în acea clipă îl umileau cu vorbe nemeritate. *Regele* s-a depărtat de ferestrele palatului iluminat în baluri deșănțate, purtându-și pașii pe anonime drumuri colbuite, pierzându-se în mulțime, împăcat în liniștea destinului său de misionar, de care nu s-a îndoit niciodată, nicio clipă.

N-a stat deoparte: a privit, a ascultat, a înțeles și din nou și-a ascuțit penele de găscă, scriind despre tot și despre toate, despre spectacolul lumii, despre adevăruri cumplite și despre minciuni îngrozitoare, așa încât slova lui a trezit interesul și încrederea în sufletele multora (altora), a unora care, poate, nu-l cunoscuseră, dar care erau gata acum a-l recunoaște. Anii calvarului deveneau astfel anii credinței și ai desăvârșirii. Regele Lear își redobânda regatul – unul pe care, de fapt, nu l-a pierdut niciodată –, regatul literelor, al cărților și al spectacolelor, în care lumea își poate descoperi chipul, proiectat pe o canava a epocii, zugrăvită în toate culorile sale adevărate.

În ochii tristului Rege se poate distinge azi lumina adevărului existențial, al umilinței sale aflată la cumpănă de istorii. Acest adevăr, al literei scrise, dă tăria de forță a pecetii sale de om, înainte de toate, și mai apoi de om al suferinței creației. Un Lear ajuns la vârsta înțelepciunii, e de-acum, de mult, oglinda vie a unei epoci în care locul său se rânduiește între regii cărturari, cu deplină îndreptățire, alături de întemeietori.

PROZATORUL

NUVELISTUL

BIOGRAFIILE EROILOR FĂRĂ TRECUT

(Opere vol. I. *Mări sub pustiuri*)

Cititorul de azi – chiar și mai tânărul cercetător al literaturii române de după război – are nevoie, fără îndoială, de o explicație pentru fenomenul dezlănțuirii (cuvântul nu este exagerat) al prozei scurte, cu care a intrat în arenă, debordant, generația de scriitori ai anilor '60, refuzând, oarecum cu ostentație, tentația romanului, specie în care deceniul de mai înainte și în bună măsură cel ulterior – chiar acela în care schița, povestirea și nuvela s-au impus cu netăgăduită autoritate – cunoscuse oficial succese fulminante (numeroase opuri fiind distinse cu premii și elogiate în studii critice demonstrative). E o ciudățenie, în felul ei, cel puțin la prima vedere, această stare de fapt, ce își află însă explicațiile ei, justificările și susținerea practică, într-o *strategie artistică* ce nu a avut un program denunțat fățiș, dar care a fost asumat și împlinit într-o deplină concordanță creatoare a tinerilor care, chiar dacă nu se cunoșteau încă (personal), cu toții se simțeau solidari în demersul lor cu șansă istorică. În ce consta această șansă? În abandonarea *metodei realismului socialist*, impusă de regim, în vederea realizării unei *literaturi noi*, a *omului nou*, creat de o *societate nouă*. Nu era simplu să refuzi, la ora aceea, decalogul normelor de împlinire a operelor literare, asupra cărora vegheau destui teoreticieni ideologi ce-și asumaseră rolul de

cerberi veritabili, ca nu cumva să fie *deviat*, sub cine știe ce influențe nocive, *drumul glorios* pe care literatura din țara sovietelor îl oferea drept exemplu. S-a găsit totuși – acești tineri scriitori l-au găsit – un călcâi al lui Ahile, vulnerabil și salvator. El consta în evitarea amplelor construcții epice, de tip romanesc, în contul cărora era obligatoriu să se afle eroi *exemplari*, cu o viață *exemplară*, urmăriți în evoluția lor continuă de formare a conștiințelor exemplare, capabile a depăși astfel sechelele educației burgheze, devenind *conștiințe vii* ale socialismului în ascensiune. Erau eroi cu un trecut agresat ce ajungeau să-și afle eliberarea și împlinirea într-un prezent glorios, pentru a aspira, a visa la un viitor al fericirii umane depline. Acest traiect existențial schematic și fals, ilustrând factologic teze și deziderate partinice, nu putea fi evitat decât prin propunerea unor eroi fără trecut, dar cu o biografie (personală) marcată de clipa trăită dramatic și cu mare simțire emoțională. Adică eroii unor schițe, povestiri și chiar nuvele, individualizați în actualitatea, în contemporaneitatea istorică. Și atât. De ajuns însă. Într-un eseu consacrat lui Fănuș Neagu, cel care se numără printre liderii generației șaizeciste, D.R. Popescu se referă tocmai la această erupție pozitivă a prozei scurte, la noi: „Povestirea a subminat ani la rând romanul sacerdotal, umilindu-l, marginalizându-l, punându-i la colț pretențiile de observator obiectiv al societății, dându-i cu tifla... Suciții și răsuciții lumii au prins curaj și au intrat în istorii, neputând fi dați ca exemplu de noblețe și gândire apostolică... Dimensiunea nocturnă, misterioasă, legendară, ironică, abisală, paradoxală a acestor personaje pune în urmă discursul de lemn, iscat dintr-o rațiune de talaș, al sărmanilor eroi pozitivi ce erau urcați pe tractoare și împinși să tragă brazde noi peste haturi” (**Fănuș. În Pușca lui Caragiale**). Chiar dacă până atunci amplele creații românești, scrise după rețetă – ca **Oțel și pâine**

de Ion Călugăru (1951), **Bărăgan** de V. Em. Galan (1954), **Scânteii în beznă** de A.G. Vaida (1950), **Izvorul roșu** de Nicolae Jianu (1955), **Lanțuri** de Ion Pas (1950), **Trandafir de la Moldova** de Ion Istrati (1952), **Pâine albă** de Dumitru Mircea (1952), **Ogoare noi** de Aurel Mihale (1953), **În orașul de pe Mureș** de Francisc Munteanu (1954), **Omul cu părul cărunt** de Dumitru Ignea (1958), **Pe văile Argeșului** de Sanda Movilă (1950) și pomelnicul ar putea fi încă mult continuat, romane din care niciunul nu poate fi citit azi fără uimirea că a fost posibilă scrierea lor –, dădeau în acei ani măsura de altitudine a unei literaturi profund artificiale, pe care noua generație de scriitori se simțea chemată a o depăși. Viziunii *grandiosului monolit ideologic* i se opunea astfel *fragmentul de viață*, trăită autentic. Aceasta a fost marea descoperire a prozatorilor șaizecști: propunerea unor eroi fără trecut, dar cu o biografie veridică în trăirea emoțională a clipei lor istorice.

Ce aflăm, bunăoară, despre trecutul adolescentului Beethoven, din povestirea **Mări sub pustiuri**? Mai nimic. El nici nu are propriu-zis un trecut. Are însă un prezent dramatic, tensionat, ce apasă asupra conștiinței și a conștientizării propriului destin. Totul se petrece într-o după-amiază, într-un orașel de pe malul unui râu, aflat sub ocupația germană, în timpul războiului. Tânărul e unul oarecare, fără nimic eroic în comportamentul său: se plimbă cu bicicleta, trece podul peste râu ca să se poată scălda la locul știut, dar care se angajează într-o misiune de... sabotare a înaintării trupelor de ocupație. El trebuie să pună o mină la piciorul podului în momentul când peste acesta aveau să treacă trupele. O misiune riscantă ce putea să-l coste viața. Acest lucru îl preocupă pe el: viața, fără a se gândi la... marile strategii ale războiului. Momentele de dinaintea acțiunii propriu-zise sunt tensionate și confuze. Despărțirea de Ioana, fata „cu umeri rotunzi și tineri”, cu „ochii albaștri” ca viorelele,

pentru care abia se înfiripase un sentiment de afecțiune, împărtășit reciproc, este tulburător prin delicatețea și discreția cu care el o pregătește, pregătindu-se de fapt pe sine, pentru eventualitatea că nu s-ar mai putea întoarce vreodată. Totul este tratat cu simplitatea înregistrării unui fapt comun, unul din nenumăratele evenimente anonime ale războiului, și în toată această *caligrafie* a despărțirii e multă poezie dramatică, e freamătul unei trăiri sincere, individuale, dincolo de marea *cauză generală*, sau poate, mai bine, pierdută în drama uriașă a conflagrației mondiale.

Autorul nu este interesat de teatrul operațiunilor militare, ținând în mână exclusiv viața unui om apăsător de gândul că, poate, pentru el ziua de mâine nu va mai exista. Iar fatalitatea nu poate fi oprită. Banalitatea absurdului îl trece sub tăvălugul zădărniciilor. Ascunzându-se – în urma acțiunii reușite, pentru a-și pierde urma, căci este căutat pretutindeni – în crucifixul unei sperietori ce prefigurează o siluetă umană, dintr-o grădină de la marginea orașului, devine ținta de joc a unor soldați din patrula care, trecând pe-acolo, își încearcă tirul armelor asupra caraghioasei sperietori din lan. Moartea lui Beethoven e dezolantă prin gratuitatea execuției, dar pentru el împrejurarea primește dimensiuni apocaliptice.

În această perspectivă metaforică, D.R. Popescu ridică epicul la provocarea meditației existențiale. Povestirea nu are nimic din descrițiile pedestre, obișnuite, ale manevrelor militare, cultivate cu obstinație în prozele inspirate din realitățile războiului antifascist (vezi bunăoară **Negura** de Eusebiu Camilar, 1949, **Zborul șoimului** de Marin Mihalache, 1959 ș.c.l.) după rețetele literaturii teziste ale metodei realist-socialiste. Drama eroului lui D.R. Popescu e una general umană, iar câștigul unei asemenea abordări problematice, novatoare în contextul momentului literar românesc la ora aceea, devine deschizător de drum.

Proza scurtă a lui D.R. Popescu din acei ani, adunată într-un prim volum dintr-o serie de **Opere**¹, apare cu evidență simptomatică pentru *programul* literar al generației sale, în care întâlnim nume notorii ale literelor postbelice: Fănuș Neagu, Nicolae Velea, Sorin Titel, Nicolae Breban, Ion Băieșu, Radu Cosașu, Ștefan Bănuțescu, Vasile Rebreanu etc.

Învățătorul Traian Popescu, din **Cerul de zăpadă**, nu are nici el un trecut. În orice caz, nu-l interesează pe prozator decât în măsura în care vede în el un om reprezentând comunitatea din care se desprinde pentru a pleca pe front: „Într-o zi el plecă pe front. Lăsă acasă nevasta și doi copii mici, un băiat și o fată. Pe băiat îl chema Dumitru și pe fată Viorica. Își mai lăsă în sat surorile, pe toate. Pe Aurica, pe Fana, pe Constanța, pe Iuja și pe Maria. Lăsă un singur nepot în sat, pe Ion Beteagu, dar mai multe nepoate lăsă, pe Tița, pe Ana și pe Nuța, pe Irina și pe Lenuța, pe Rița, pe Ioana și pe Vetuța. Unele dintre ele să măritaseră, altele se mai jucau cu păpușile. Satul său se numea Dănceu și nu era departe de Dunăre”. (Enumeratia aceasta are ceva din înșiruirea biblică a descendenților atestați ai familiei ce stă în centrul atenției epicii sale). Acest Traian Popescu plecă la război ducând în raniță, ascunsă acolo în taină, pisica lor cea albă și curată, cu care va parcurge toate întâmplările cutremurătoare ale conflagrației. Ea este, într-un fel – încălzită la sân și hrănită cu propria-i mâncare – o conștiință pură, martora atrocităților războiului, unele halucinante și grotești: tablouri degradante ale umanului. Povestirea are, în viziunea prozatorului, halouri fantastice de reprezentare a războiului, ca într-un sfârșit de lume, căruia pisica – sufletul imaculat al martorului – nu-i poate supraviețui:

¹ Dumitru Radu Popescu, (**Opere**). I., **Mări sub pustiuri**. Prefață de Cornel Ungureanu. Cronologie de Florea Firan. Editura Polirom, Iași, 2010.